

Laboratuvarını Mekan Edinen Farmakolog Rüştü Kâzım Türker

Hipertansiyon, doku zedelenmesi, histamin, kardiyovasküler homeostazis, prostaglandinler ve vazoaaktif peptidler... Bunlar, Prof.Dr. Rüştü Kâzım Türker'in çalışma alanları. Atatürkçü düşünceleri, doğruların yılmaz savunucusu olması ve çalışkanlığı ona, Cumhuriyet Kuşağı'nın başarılı bilim adamlarından biri olmasının yanı sıra, tam bir aydın niteliği kazandırıyor. Okuyacağınız bu yazı, yaşamını çalışmalarına, doğruya, iyiye adanmış olan bir bilim adamının öyküsü. Kâzım Türker, Türkiye'yi ve Türk bilimini en iyi şekilde temsil etmeyi sürdürüyor.

ERZURUM'un İspir İlçesi'ne bağlı Çamlıkaya'da 1 Mayıs 1928 tarihinde dünyaya gelen Prof.Dr. R. Kâzım Türker'in babası işadamı ve çiftçi olan Mehmet Türker, anesiye Fatma Türker'dir.

"Annem 1933 yılında bir doğumdan sonra vefat etti. Doktorsuzluktan, bakımsızlıktan, bir kanama sonucu öldü. Ben daha 4-5 yaşlarında çıktım. Beni büyük ablam büyüttü. Bütün çocukluğum bölgeden dolayı yüksek rakımlarda çiftçilik, çobanlık yaparak geçti."

Okula başlayınca kadar, özellikle de yaz aylarında ailesinin işlerine yar-

dım eden Kâzım Türker, 1934 yılında yaşadığı bucakta bulunan Çamlıkaya İlkokulu'na başlar.

"Okula başlamam 1934 yılında oldu. Okulumuz iki odalıydı. Önceleri bir öğretmen vardı; sonra bir öğretmen daha geldi. 1., 2., ve 3. sınıflara bir öğretmen, 4. ve 5. sınıflara bir öğretmen girerdi. Yaşamımda beni o iki öğretmen kadar etkileyen başka iki kişi tanımıyorum. Biz ilkokula başladığımız zaman Cumhuriyet 10. yılındaydı. Biz o heyecanla büyüdük; öğretmenler son derece değerli, devrimleri hazmetmiş; Atatürk'ün kim olduğunu, Kuvay-ı Milliye'yi, ayrıca 'bilim ve fen nedir' öğreten insanlardı. 1938 yılın-

da Atatürk öldüğü zaman köyde yapılan merasimi ve öğretmenimizin o içten konuşmasını, bize gösterdiği yolu hiç unutamam. Sonra da beni o kadar etkileyen biri olmamıştır. Yusufeli'li Hasan Sosyal adında bir adamdı. Koskoca Çamlıkaya'nın her şeyiydi; teknisyeniydi, marangozuydu makine tamircisiydi, eğiticiydi, ayrıca bizim öğretmenimizdi ve bize devrimleri öğreten insandı. Bu hamurla yoğrulmuş olduğum için, bugün gericiliği, üçkâğıtçılığı, hırsızlığı devlet kademelerinde görünce son derece rahatsız oluyorum."

Kâzım Türker ilkokulu 1939 yılında bitirir. Ortaokulu okumak istediği Samsun'a gitmeye karar verir. Babası Mehmet Türker'in işi de Samsun'dadır. Kâzım Türker, bu karar sonucu amcasının oğluyla birlikte Samsun'a doğru yola çıkarlar. Yol uzak ve zordur; ulaşım aracı olarak kullanabildikleri ise yalnızca katırlardır. İki gün iki gece süren bir yolculuktan sonra ilk durak olan Rize'ye gelir. Amaç gemiyle Samsun'a geçmektir.

"Rize'de bir otelde kalıyorduk ve gece vapurunu bekliyorduk. Rize'de akşamları elektrik olur, herkes radyosunun basında heyecanla radyo dinlerdi. Bir akşam çok heyecanlandım: O akşam radyoda okunan haberde, 'Almanlar Danzig'e girdi' diyorlardı. İkinci Dünya Savaşı başlamıştı. O sıralarda ben Rize'deydim ve vapur bir hafta geç geldi. Karadeniz'e mayın dökmüşler. Sonrasında biz iki günde Samsun'a gittik."

Soldan sağa ayakta: H. Yazıcı, Ş. Ruacan, E. Kansu, İ. Sayek, M. İlhan. Oturan: Kâzım Türker

1939 yılında Samsun'da ortaokula başlayan Türker, 1945 yılında liseden mezun oluncaya kadar bu şehirde kalmıştır.

"Samsun'da okuduğum ortaokul kız ortaokuluydu. Çok değerli bir arkadaşım var, O da doktordur: merhum Nurhan Ayman, kız ortaokulunda onunla birlikteydik. Bu arada, babamın işi nedeniyle birtakım kimselerle, bir pansiyon hayatı yaşadım. Bu, devletin kontrolünde bakımlı bir pansiyondan ziyade bir aile pansiyonuydu. Okulda öğrendiğim Fransızca ile, yabancı dil eğitimine başladım ve o sene oldukça iyi çalıştım. Kış aylarından biriydi, Erzincan depremi oldu. Erzincan tamamıyla yıkılmıştı. O tarihte Samsun'da da epeyce hasar olmuştu. Bu arada İkinci Dünya Savaşı'nın acımasızlığı devam ediyordu. Birçok önlem alınmıştı. Elektrik yoktu mesela. Aslında vardı ama bütün camlar mavimsi boyanmış ve siyah perdelerle örtülüydü. Ekmek, çay, her şey karneyleydi. Ama aç değildik. Askerlik derslerimize çok önem verilirdi. Bazen beş saatlik ders tamamen askerlik dersine ayrılıyordu. Silah atmasını öğreniyorduk. Samsun ortaokulu'nda çok iyi çalışıyordum. Bizim zamanımızda ortaokullarda bir bitirme, bir de eleme imtihanı vardı. Eleme sınavı bütün Türkiye'de aynıydı. Sınav kapalı zarflarla gelir, açılır, sınav olduktan

Kâzım Türker 1954 yılında küçük hastası Mahir'le birlikte. (solda) 1955 yılında İstanbul Üniversitesi Tedavi Kliniği'nde hastalarıyla birlikte. (sağda)

sonra kimlerin kazandığı açıklanırdı. Ondan sonra bitirme imtihanına girebilirdiniz. Bu imtihanları geçtim ve Samsun Lisesi'ne başladım. Ben Samsun Lisesi'ne girdiğim sene savaş daha da ilerlemişti. Almanlar sınırlara dayanmıştı ve Ruslarla savaşıyordu. Bütün o heyecanlı yılları yaşadık."

Kâzım Türker'in liseyi bitirdiği 1945 yılında liseden mezun olabilmek için uygulanan iki önemli sınav vardır. Bakalorya da denilen "Olgunluk" sınavını ve "Bitirme" sınavlarını başarıyla geçen Kâzım Türker, 1946 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne başlar. Tıp fakültesine girmesinin nedenini ise

şöyle anlatır: "1946 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne başladım. Burada devlet yurdunda kalıyordum. Tıp Fakültesi'ni seçmiş olmamın nedeni, annemin bir doğumdan sonra vefat etmiş olmasıdır. Köyde doktorsuzluktan dolayı oldu bu. Doktor olsaydı belki kurtulurdu. Tahsilim sırasında gördüm ki annemin ölecek bir durumu yokmuş. İnsanlara yardımım olsun diye doktorluğu seçtim. Benim babam çok ilginç bir adamdı. Birinci Dünya Savaşı'nda Ruslara esir düşmüş. Üç amcam Allahuekber Dağları'nda kalmış. Bu arada babam da esir edilmiş ve Bolşevik İsyanı'na kadar esir kalmış. Ufku geniş bir insandı,

Hocası Anlatıyor

Alaeddin Akçasu

Prof.Dr. I. U. Corrahpası Tıp Fakültesi, Farmakoloji Bölümü

Prof.Dr. R.Kâzım Türker'i Tedavi kliniğinde asistanı olduğu günlerde tanıdım. Sınıfında, anatomiyi çok iyi bildiği için "Sobotta Kâzım" diye anılmakta olduğunu işitmiştim. Tedavi kliniğindeki asistanlığı sırasında bilmediklerini öğrenmek için çok büyük gayret göstermesi ile, adeta bilgisizliği yok etmek için bütün gücünü kullanması ile temayüz etmişti. Hastaları ile gece gündüz demeden meşgul olur, sadece tedavileri ile değil onların rahat etmelerini sağlamak için her türlü gayretli göstermekten çekinmezdi. Bu olağanüstü gayretleri kliniğe bazı sürüşmelere de neden olmamış değildi. Bunlardan birini çok iyi hatırlıyorum. Bir labil diyabetli hastaya yapılan insülin sonucu gece hipoglisemiye engel olmak için başucuna şekerli süt koymuş ve geceye hasta terlemeye başlarsa içirmesini kendisine has sertlikle tembih etmişti. Fakat gece hastanın fenalaştığı kendisine haber verildiğinde hastanın başucundaki şekerli sütü içirilmemiş olduğunu görünce hastası uğruna her şeyi yapabilecek karakterde olan Kâzım, gerekli hareketi yapmaktan çekinmemişti. Ertesi gün bu hekimce hareket klinik direktörüne başka türlü nakledilmişti. Bu hareketinden dolayı ceza değil, kendisine teşekkür etmesinin gerektiğini Hocamız Ord.Prof.Dr. Sedat Tavat'a izah ederek

onun cezalandırılmasını değil taltif edilmesini sağladığını bugün gibi hatırlıyorum.

Klinikte öncelikle hematolojiye yönelmesi, kendisini o yönde yetiştirmiş olması benim dikkatimi çekmişti. İhtisas sınavından sonra askeriğe kadar olan sekiz-dokuz aylık süresini Farmakoloji Enstitüsü'nde geçirmesi için Hoca'dan ricada bulunmuşum. O sıralarda dalağın hematopoetik sistem üzerine etkilerini araştırdığım için hematolojiyi iyi bilen Kâzım Türker'in bana çok yardım edeceğini düşündüm. Bu süre zarfında her şeyin nedenlerini yorulmak bilmeden araştırma yeteneğini daha da kamçılayarak Farmakolojiye kazanılmayı da denemek istedim.

Farmakolojiye devama başladığı ilk günden itibaren Farmakodinamide kullanılan bütün yöntemleri öğrenmek için fevkalade gayret gösterdi. Benimle birlikte çalıştığı zamanlarda benim konuşmada kullandığım her deyiş öğrendiğini sonradan anladım. Çalışma gayretli olanlara elinden gelen her türlü yardım esirgemediği gibi çalışmayanı da çalıştırmak için her türlü yola başvuran bir özelliği olduğu o zamanlarda anlaşılabilir.

Farmakoloji için çok büyük bir değer olan Prof.Dr. Kâzım Türker'i bu alana çekmenin bana verdiği huzuru tarif etmeme imkan yoktur. İlim ilerlemesinin, kendinden sonra, kendini geçen ilim adamlarını yetiştirmekle mümkün olduğu gerçeği memleketimizde mutlaka yerleşmelidir. Kâzım bana, beni geçen bir öğrenciyeye sahip olan bir hoca zevkini tattırmıştır.

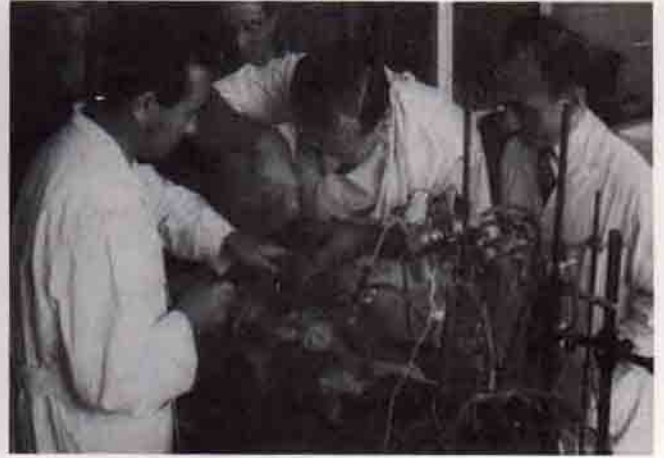

Kâzım Türker 1957 yılında askerliğini yaparken... Haydarpaşa Askeri Hastanesinde dahiliye uzmanı olarak görev yapan Türker, 1958 yılında terhis olur.

Kâzım Türker 1960 yılında, Çamlıkaya'da okuduğu ilkokulun önünde. Atatürk sevgisi Türker'in gönlüne bu okulda düşmüştür.

Kâzım Türker 1960 yılında İstanbul Üniversitesi Tedavi Kliniği ve Farmakoloji Enstitüsü'nde bir deney sırasında görülüyor.

benim mutlaka iyi bir hekim olmamı istedi. Tedavi edici hekimlik yanında, bu işin ilmini yapmamı arzu ederdi."

Kâzım Türker, İstanbul Üniversitesi'ni 15 Mayıs 1952 tarihinde bitirir. Burada Türkiye'nin seçkin bilim adamlarından Reşat Garan, Sedat Tavat ve Alaeddin Akçasuyla tanışma ve onlardan ders alma olanağını bulur.

"Mezun olur olmaz İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Tedavi Kliniği ve Farmakoloji Enstitüsü'nden rahmetli hocam Reşat Garan'dan bir mektup aldım. Beni çağırıyordu ki, stajımı da ben

onun yanında yapmıştım. Bir süre sonra onun yanında asistan oldum. Benim asil isteğim, Farmakoloji Enstitüsü'nde deney yapmaktı. Tamamen bilimsel araştırmalara yönelmek istiyordum. Fakat hocam öncelikle "klinik ihtisası" yapmamı istedi ve klinikte kaldım. Dört sene sonra dahiliye uzmanı oldum. İki yıl da fahri asistanlık yaptım. Bunun anlamı suydü: Ben bu süre içinde hiç para almadım ama bu süre benim ihtisasıma sayıldı. 1954-55 yıllarıydı, ben henüz askerliğimi yapmamıştım. Ord.Prof.Dr. Sedat Tavat kürsünün başkanıydı, beni

maaşlı asistanlığa geçirdi. Devlet memuru sıfatını ilk o zaman aldım."

Kâzım Türker, dahiliye uzmanlığını aldıktan birkaç ay sonra askere gider. Yedeksubay olan Türker, askerliğine Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nde başlar.

"Ben Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nde dahiliye uzmanı olarak görev yaptım. Fakat Mersin'de bulunan 3. Astsubay Hazırlama Okulu'nda bir hastane kurmam istendi. Böylece ben Mersin'e gittim ve orada 1,5-2 ay kadar bir süre kaldım. Benimle birlikte bir eczacı arkadaş, bir diş hekimi vardı. 1958 yılının

Hocam, Arkadaşım Rüştü Kâzım Türker

Prof.Dr. Mustafa İlhan
H.Ü. Tıp Fakültesi Farmakoloji Anabilim Dalı

Prof.Dr. Kâzım Türker (Kâzım Hoca) ile yakınlığımız bir öğrenci-hoca ilişkisi içinde 1960'ların sonunda başladı ve benim için hocalık saygınlığı aitin da bir arkadaşlık olarak devam ediyor. Kendisi de bana sık sık "ne haber arkadaş" diye hitap eder. Özellikle 1990-1994 yıllarında TÜBİTAK Tıp Araştırma Grubu Yürütme Komitesi Sekreterliğini döneminde gece gündüz 4 yıl omuz omuza çalıştık. Bunun dışında yıllarca haftada en az bir kere Kâzım Hoca ve Prof.Dr. Z. Sevim Ercan ile yemekli toplantılarda bir araya gelerek farmakoloji tarihinden, farmakolojide o andaki gelişmelerden, yapılacak projelerden konuşuruz. Tabii bu arada üniversitelerin, öğretim üyelerinin, ülkenin sorunlarını görürüz. Bu saç ayağı toplantılarda Kâzım Hoca ile birlikte olarak onun engin tecrübelerinden ve felsefesinden yararlanan iki kişiden birisi olmamı nedeni ile kendimi çok şanslı buluyor ve mutlu hissediyorum.

Kâzım Türker, 1960'lı ve daha sonraki yıllarda kendisinden farmakoloji dersi alan birçok öğrencisine farmakolojiyi sevdiğim ve onların farmakolog olmalarına neden olmuştur. O yıllarda tıbbiyeden mezun olup doktor olarak çalışmanın parasal çekiciliği varken, Prof.Dr. Kâzım Türker'in etkisi ile kendini belli bir maaşla laboratuvar da çalışmaya kaptıran, kendi deyimi ile araştırmaya bağımlı hale getirdiği, bir öğrencisi ve yıllarca birlikte olduğu bir ar-

kadaşı olarak hocada ne gibi özellikler gördüm, bunlardan bazılarına değineyim:

Kâzım Türker iyi bir öğretmendir. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenciliğim sırasında kendisinden farmakoloji dersleri aldım. Kâzım Hoca çok güzel ve akıcı ders anlatır. Derslerinde klasik kitabı bilgileri farmakoloji ve fizyolojideki o yılların ilginç buluşları ile süsler ve onları öğrencilerine "son derece önemli" vurgulamaları ile aktarır. Bu şekilde anlatılan dersin unutulması mümkün müdür? Kâzım Hoca, gerek teorik gerekse pratik derslerinde fizyoloji ve farmakolojinin kilometre taşları sayılan deneysel gözlemleri büyük bir iştah ile anlatır. Pratik farmakodini dersleri ile organların ve sistemlerin gizemli çalışmalarını gösterir ve henüz hasta ile karşılaşmamış tıp öğrencilerine fizyoloji ve farmakolojiyi cazip kılar. Öğrencisini laboratuvarına alır, onu mesai arkadaşı gibi teklif eder, ona projeler verir ve onu projelerine implante eder. Henüz lisans öğrencisi iken Science Citation Index (SCI) kapsamındaki dergilerde yayınları olan öğrenciler vardır ki, bunlar sınıf arkadaşları arasında takdirle karşılanırlar. Hoca böylece genç araştırmacıları daha ilgisiz düzeyinde iken bulur, onları uluslararası standartlara göre işleme başlar. Günümüzde uluslararası yayını olmadan profesörlüğe atanmaları gördükçe hocanın öğrencilerine verdiği değeri çok daha iyi anlıyorum. Öğrencilerine yalnız ders alanında değil uygun bulunduğu her yerde insanlık, bilim, ülke, cumhuriyet sevgilerini ve gerçek Atatürkçülüğü akıcı üslubu ile vermeye çalışır. Hocanın öğrencileri tarafından sevilmesinin derecesini diploma törenlerinde aldığı yoğun alkışlarda görmek mümkündür. Genç öğrencilere bilimi sevmek için bü-

yük bir heyecan ile çalışır. Örneğin, 1991 yılında TÜBİTAK Bilim Adamı Yetiştirme Grubu (BAYG) lisans düzeyinde bilimsel çalışmaları özendiren bir program başlatmıştı. Kâzım Hoca'dan bu programda görev alıp alamayacağını sorduğumda bunu büyük bir sevgi ile kabul etti ve programın en devamlı elemanı olarak her hafta bir lisede koridorlara kadar taşınan genç beyinlere konferanslar verdi.

Prof.Dr. Kâzım Türker bir laboratuvar farmakologudur. Farmakoloji ilaç endüstrisi ile yoğun ilişkileri olan bir bilim dalıdır. Bazı klinisyenler gibi bazı farmakologlar da endüstri ile olan ilişkilerini kendi yararları için kullanarak o kongre serinin bu konre benim dünyayı gezeler ve halta ilgili alanları dışındaki kongrelere götürülerek görmedikleri dünya köşelerini ziyaret ederler. Bunlara ben salon farmakologları diyorum. Hemen hemen bir yılın 6 ayı geçen bu salon farmakologlarına ilginçtir ki yöneticileri seslerini çıkartmazlar. Bir de laboratuvar farmakologları vardır ki bunlar vakitlerini çoğunu laboratuvarlarında geçirirler ancak gerekli kongrelere çoğunlukla kendi olanakları ile giderler. Kâzım Hoca tam bir laboratuvar farmakologu idi. Sabah saat 7 de laboratuvarına girer ve gün boyu çalışır. Tabii ki kokteylden kokteyle koşuşturmadan laboratuvara zaman ayırmayan salon farmakologları hocanın bu tutumundan hoşlanmazlar ve hocadan rahatsızlıklarını çeşitli şekillerde ortaya koyarlar. İlginçtir ki, bunların suç derecesinde bazı davranışlarına yöneticiler yine seslerini çıkartmazlar. Kâzım Hoca son zamanlara kadar bunlara aldırmadan, bilimsel verimlilikteki önemini devam ettirdi.

Prof.Dr. Kâzım Türker bilimsel araştırmalardaki başında en önemli faktörün devamlılık ve sebat-

Bir sempozyum sırasında çekilmiş bu fotoğrafta yer alanlar soldan sağa: A. Akçasu, O. Akay, K. Türker.

Öğrenci hoca ilişkisinin yanı sıra iyi bir arkadaş olan Kâzım Türker ve hocası Reşat Garan bir sempozyumda birlikteler, 1969.

Mayıs ayında Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nde terhis oldum. Kimi zaman çok ilginç olaylar da yaşadım. Asya gribi adında bir salgın vardı. Bir gün içinde bu hastalıktan 1500-2000 kişinin kitalardan hastaneye başvurduğuna şahit oldum. İşin garip tarafı ben hasta olmadım. Yine orduda çok ilginç, değişik hastalıklar gördüm. Tedavi kliniğinde 6 kişilik erkek yatağı vardı. Hocam Sedat Tavat, akademik değeri olan ilginç hastaları getir, burada yatır derdi. Ben de erleri buraya getirirdim. Tıp eğitimi sırasında karşımıza çıkmayacak hastalıklara rastla-

yabiliyordum orduda. Hem öğrenciler bu durumdan yararlanıyordu hem de hasta askêrlere daha iyi bakılıyordu. Orduda ilginç başka bir olay daha dikkatimi çekmişti. Poliartiküler romatizma, orduda erler arasında çok görülür. Mafsallar şişer, yüksek ateş görülür ve akut romatizma ortaya çıkar. Kanda sedimantasyon oranı çok yüksektir. Fakat bunlara aspirin verdiğiniz zaman bu insanlar düzelir. Ateşi düşer, şişleri iner ve iyi olmuş gibi eve gönderilirler. Halbuki iyi olmamıştır; en azından 3-4 ay tedaviye ihtiyacı vardır. Bu hastalar aspirini ateş-

leri düşse de almak zorundadır. Bu yüzden ben hastaları bir süre daha tutmaya karar verdim. Bir süre sonra bana uyarı geldi. 'Bu hastaları neden hâlâ tutuyorsun?' diye. Ben de izah ettim 'Bu insanların evine, kıtasına gönderirseniz iyi olmazlar, ilaç bulamazlar, verirsiniz biter, ya da iyi oldum diye ilaca metelik vermez, sonra kalp hastası olarak gelir.' Bununla ilgili olarak da orduda yönetmeliğin değişmesini istedim ve değiştirildi"

Türker, 1958'de terhis olup döndükten sonra kendini tamamen araştırmaya verir. Bu tarihten sonra bir daha

karlık olduğuna inanır. Nitekim kendisini tanıdığından beri otakoidler alanında çalışır. Oysa ki bazı meslektaşları ilaç endüstrisininün menfaat rüzgarlarının esintisine göre sık sık konu değiştirir, farklı konularda çalışıyor görünürler.

Prof.Dr. Kâzım Türker fizyolojik ve patofizyolojik olayların gizemini çözmeyen en kolay yolunun sorunu dokunun bizzat kendisine sormak olduğuna inanır. Bunun içindir ki deneylerinin çoğunda biyoessey metodlarını kullanarak basit deneyler ile net sonuçlar elde etmiştir. Deneylerinde titizlikle üzerinde durduğu bir nokta deney hayvanına ve dokuya saygılı davranılmasıdır. Bu nedenle deneylerinde ciddiye ister. Bir deney hayvanından mümkün olduğu kadar fazla organ ve/veya doku alarak çalışır ve gereksiz deney hayvanı israfından kaçınır.

TÜBİTAK'ın Prof.Dr. Kâzım Türker'in bilimsel performansında çok önemli yeri vardır. Kâzım Hoca deneylerinde kullandığı teçhizatların çoğunu TÜBİTAK projelerinden almıştır. Onlara gözü gibi bakar. Prof.Dr. Kâzım Türker disiplinler arası ortak çalışmaları sever. Bu şekildeki çalışmalarda her zaman lokomotiflik görevi üstlenmiştir. Gerek disiplinler arası gerekse kurumlar arası ortak projelere önem verir. Bildiğim kadarıyla, en azından kendi çevremde, bilimsel indeksler ve sitasyon (atf) kelimelerini ülkemizde ilk önemseyen kimsedir. Halen de bu kavramların yerleşmesi için çalışmaktadır.

Kâzım Türker ileri görüşlü bir bilim adamıdır. 1973 yılında Türk Farmakoloji Derneği'nin davetlisi olarak Ankara'da konferanslar veren Prof.Dr. John Vane prostaglandinler üzerinde çalışıyordu ve aspirinin etki mekanizmasını henüz bilmiyordu. Vane'i o yılların popüler gece kulübü Yeni Süryya'ya gö-

türmüştük. Kâzım Hoca orada bana "Mustafa bak bu adam yakında Nobel Ödülü alır" dedi. Nitekim 1982 yılında fizyoloji ve tıp alanındaki Nobel Ödülü prostaglandinler konusundaki çalışmalarını nedeni ile Sir John Vane ve iki arkadaşına verildi. 1994 yılında 12. Ulusal Türk Farmakoloji Kongresi'ne davet ettiği Prof. Robert Furchgott için de "Mustafa bu adam da Nobel'e koşuyor" dedi. Prof.Dr. Robert Furchgott 1996 yılında tıpta Nobel Ödülü'nden sonra en prestijli ödül olan Lasker Ödülü'nü aldı.

Kâzım Türker'in köşe dönücülere ve hırsızlara tahammülü yoktur. Etrafındaki bazı kimselerin idealini feda etmek bahasına köşe dönme çalışmalarına tahammülü edemez, bunları etige aykırı davranışlarını gördüğünde tepkisini ortaya koyar. Bunun içindir ki köşe dönücüler de salon farmakologları gibi hocanın varlığında rahatsız olurlar. Kâzım Hoca yalnız farmakoloji alanında değil her alanda ülkede köşe dönücülük, üç kağıtlılık, hırsızlık, ve laiklik düşmanlığı gibi toplumu dejenereden davranışlarını karşısında olmuştur ve bu konudaki düşüncelerini Cumhuriyet gazetesinde devamlı dile getirmiştir. Devleti sorumsuzca yönetenlere, kendilerine verilen yetkileri şahsi menfaatleri için sorumsuzca kullanan hırsızlara, ülkeyi karantığa sürükleyenlere hiç tahammülü yoktur.

Prof.Dr. Kâzım Türker şartatılığın ve şartatılanların her zaman karşısında olmuştur. Ülkemizde tıp alanında bilimsel şartatılığın sembolü haline gelen Zakkum olayındaki tutumu ile sağlığını her zaman düşündüğü halkın sevgisini kazanmıştır. Bu konuda bir anımı anlatayım. Bursa'da öğle yemeği için bir kebapçıya gitmiştik. Restoran tıklım tıklım

dolu, herkes ayakta sıra bekliyor. Biz de sıraya girdik bekliyoruz. Restoranın sahibi geldi ve bizi içeride özel olarak ayrılmış bir masaya aldı. Hoca bunu neden yaptığını sorduğunda, kendisini zakkum olayı nedeni ile televizyondan tanıdığını, halkın sağlığını savunan bir bilim adamını her zaman başının üstünde yerini olduğunu söyledi. Zamanın Sağlık Bakanlığı ve TÜBİTAK Başkanını karşısına alarak savunduğu davasında mahkemelik de oldu ama zaman onu haklı çıkardı.

O, gerçek bir Atatürkçüdür. Uygulamaları ile Atatürk ilkelerine ters düşen, Atatürkçülüğü şahsi çıkarları için kalkan olarak kullanan arkadaşlarını kolayca defterinden silebilir. Odası rahmetli Prof.Dr. Demir Uğur'un kaleminden çıkmış Atatürk portreleri ile dolu idi. Arabası ile yaptığımız yolculuklarda en sık çaldığı kaset Ruhi Su'nun "Seferberlik Türküleri ve Kuvayı Milliye Destanı" isimli kasetidir. Bu kasette, Nazım Hikmet'in, Mustafa Kemal'i Kocatepe'den Afyon Ovası'na atılgasına olan tasvirini çok sever.

Prof.Dr. Kâzım Türker bilime, insanlığa, ülkesine ve halkına hizmet etmiş kimselere vefakardır. Bunlardan vefat edenleri ölüm yıldönülerinde mezarlarında muhakkak ziyaret eder. Örneğini Atatürk, İsmet İnönü, Prof.Dr. Nusret Fişek, Uğur Mumcu vb. Uğur Mumcu'nun kendisini hastanede ziyarete giderken katledilmesi olayı hocayı çok sevdiği Uğur'una karşı ayrı bir duyarlılığa itmiştir. Kâzım Hoca'yı daha fazla tanıtmaya çalışmaya gerek yok sanırım. Yukarıda saydığım büyük insanların görüşlerini ve düşüncelerini bilenler hocanın bilim, insanlık ve ülkesi için neier düşündüğünü kolayca çıkarabilirler.

Kâzım Türker 1964 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde B. Kıran ve Ş. Kaymakçalar'la birlikte.

Kâzım Türker Cleveland Klinik Araştırma Bölümü'nde. İlk olarak 1964 yılında geldiği Cleveland'a, 1970 yılında yeniden çağrılmıştır.

tedaviye girmez ve deneylerle uğraşır.

"Çok şansım vardı, Prof.Dr. Alaeddin Akçasu, Prof.Dr. Reşat Garan ve Prof.Dr. Sedat Tavat benim hocalarımdır. Ben bu insanlardan deneysel farmakolojinin sınırlarını öğrendim."

İstanbul Üniversitesi Tedavi Kliniği ve Farmakoloji Enstitüsü'nde 1961 tarihine kadar baş asistan olarak çalışan Türker, aynı yıl farmakoloji doçenti olur. 1962 yılının sonunda Ankara'ya gelen Türker, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde çalışmaya başlar. Kâzım Türker'in çalışmalarını yayımlamaya başlaması ise 1963 yılından sonradır.

Türkçe makalelerden çok yabancı dillerde makaleleri yayımlanır.

"Türkçe'de de birçok çalışmam var, fakat bunlar uluslararası ortama çıkamadığı için daha çok uluslararası yayın yapıyorum. Bilimsel yazılarımın yanı sıra gazetelerde yayımlanmış aktüel konuları içeren birçok makalem de vardır."

Kâzım Türker 1964 yılının Eylül ayında Amerika Birleşik Devletleri'ne, Ohio Eyaleti Cleveland Klinik Araştırma Bölümü'ne davet edilir.

"Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde bulunduğum yıllar, Prof.Dr. İhsan Doğramacı'nın rektör olduğu yıllar-

dı. Ben burada 1,5 yıl kaldım ve Cleveland Klinik Araştırma Bölümü'nden çağrıldım. Fakat o sıralarda üniversitede bir senato kararı bir öğretim görevlisinin iki yıl üniversitede kalmadan izinli olarak dışarı gitmesini engelliyordu. Bana 'İstifa edip gidebilirsin.' dediler. Fakat o arada ben Doğramacı'yla görüşmek istedim. Ona durumumu anlattım, elimde bir davet olduğundan ve senato kararından söz ettim. O benim gitmeme izin verdi. Böylece ben Cleveland'a gittim ve orada 2 yıl 2,5 ay kaldım."

Cleveland'da Kâzım Türker'den anjiyotensin-peptidler ve adrenenerjik mekanizma ilişkisi konusunda laboratuvarı düzenlemesi istenir. Bu konuda çalışmayı sürdüren Türker bir yandan da bilimsel çalışmalarını yayımlatmayı sürdürür.

"Ben, anjiyotensin-peptitlerin kalp ritmini düzeltici etkisini göstermiştim. Burada ayrıca bu konunun mekanizması nedir diye incelemeye başladık. Cleveland'daki ikinci önemli konu buydu. Bunun üzerine seri halde makaleler yayımlanmaya başladı. Ben o zaman tekrar Türkiye'ye döndüm ve Türkiye'de laboratuvarımda bu iki konu etraflı bir biçimde incelenmeye başladı. Ben de tüm vaktimi bu araştırmalara ayırdım."

Kâzım Türker, 1967 yılında farmakoloji profesörü olur ve 1970 yılında Cleveland'a yeniden çağrılmaya kadar Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndeki görevine devam eder. Türker'in Türkiye'ye dönüşü ise üç yıl sonra, Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. kuruluş yıldönümü olan 1973 yılındadır.

"1973 yılında Türkiye'ye döndüm. Türkiye'ye döndüğüm tarih Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 50. yılıydı ve TÜBİTAK, özel bir Bilim Ödülü ver-

Saygıdeğer Hocamız

Z. Sevim Ercan

Prof.Dr. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Farmakoloji Anabilim Dalı

Üniversitelerimizde bilimsel araştırma ve "paper" denildiği zaman akla gelen ilk isim olan hocamız gerçek anlamı ile tam bir araştırmacı futkunudur. Kendilerini tanımak onuruna 1973 yılında enstitiğim Prof.Dr. R. Kâzım Türker'in bilim adamlığını bir yaşam tarzı olarak kabullendiğini gördüm. Bilim adamlığının, bir yönüyle bilimin üretmesini katkıda bulunmak, diğer yönüyle bilimsel ve akılcı dünya görüşünü topluma aktarmak olduğu göz önüne alınırsa, bu ünvanın gerçek anlamda hakkını veren bir öğretim üyesi olduğunu görüyoruz. Farmakoloji alanında birçok yeniliğe katkıda bulunmasının yanı sıra uluslararası alanda son derece önemli ve seçkin yer bulunan sayın hocamızın, birçok yeniliği ülkemizde ilk bahseden kişi olması da önemli bir özelliktir. Nitelikli prostaglandinler, kinin peptidler gibi otakoidleri ilk olarak ele aldığında, ülkemizde bu konuları hakkıyla bilen kişiler olduğunu zannetmiyorum.

Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada gibi gelişmiş birçok ülkede uluslararası alanda tanınan pek çok farmakoloğun, Türkiye'den geldim dediğinizde "Dr. Türker ile tanışıyor musunuz?" sorusuna muhatap olduğunu da biliyoruz. Ülkemizden daha fazla yurtdışında tanınan ve takdir edilen saygıdeğer hocamızın özelliklerinden birisi, klasik müzik ile ilgiliengin bilgisi, diğeri ve ert

önemlisi önsözleri ve prensiplerinden taviz vermemesidir.

İç hastalıklar uzmanı olmasına rağmen, yaşamını tümüyle araştırma, eğitim ve öğretime veren, öğrencilerini gerçek anlamda seven hocamızın, doğrularından taviz vermemesi, hiçbir olay ve kişi karşısında eğilip bükülmesini bilmemesi, onurunu her şeyin üzerinde tutması kendisini sevenlerin yanısıra belkide daha fazla sayıda sevmeyenlerini de beraberinde getirmiştir. Ancak ister sevsin isterse sevmesin, günümüzde son derece azalmış olan bu özellikleri taşıyan kişi olarak herkesin saygı duyduğu da bir gerçektir.

Gerçek anlamda Atatürkçü ve laik kişiliği, dürüstlüğü, bilimsel performansı, eğitici ve öğretici niteliği ile üniversite öğretim üyelerinin örnek alması gereken, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum saygıdeğer hocamıza bilgi ve deneyimlerinden genç kuşakların da yararlanabilmesi için kendilerine sağlıklı uzun ömürler dilerim.

1974 TÜBİTAK Tıp Ödülü'nü zamanın Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ten alırken.

Kâzım Türker 1984 yılında İtalya'da Camerino Üniversitesi'nde ders verirken görülüyor.

Kâzım Türker, 1987 yılında katıldığı bir toplantıda konuşma yaparken görülüyor.

mevi kararlaştırmıştı. 50. yıl TÜBİTAK Özel Ödülü'nü kazananlardan biri de bendim. Bundan bir yıl sonra, 1974'te de TÜBİTAK Bilim Ödülü bana verildi."

Türker, 1976 yılında European Journal of Pharmacology'nin 'Editorial Board' üyeliğine seçilmesinin yaşamında büyük bir anlamı olduğunu söylüyor:

"1976 yılında beni üç yıllığına seçmişlerdi, daha sonra üç yıl daha uzatıldı. 6 yıl sonra ise sürekli Konsültanlık'a seçildim. Ayrıca 1982 yılında 'International Society of Hypertension' a üye olarak seçildim. Bu üyeliğim 1993 yılında yenilendi ki bu derneğe Türkiye'de üye olan tek Türk benim. Benim aldığım bir diğer ödül de TÜBİTAK projeleridir. TÜBİTAK olmasaydı ben bu araştırmaları yapamazdım. TAG (Tıp Araştırma Grubu) 350, TAG 480, TAG 578 ve TAG 0745 nolu projeler benim tarafımdan yürütülmüştür ve TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir."

Kâzım Türker son günlerdeki çalışmalarından ise şöyle söz ediyor: "Bugünlerde damar endoteli üzerine çalışıyorum. Endoteli, damar içinde bulunan bir

hücredir, çok da marifetlidir. Bunlar dokuların sağlam kalmasını ve kan basıncını ayarlayan mekanizmalardır."

Türker, geçmişe dönüp baktığında hayıflanacağı şeyler olduğunu da söylüyor: "Bizim sahamızda çalışmanın birtakım koşulları vardır. Teknolojinin gelişmesi ve metodolojideki gelişmeler. Bunlar çok iç içe konulardır. Benim çalışmalarımı okursanız bunların daha çok doku düzeyinde olduğunu görürsünüz. Oysa bugün insanlar hücre düzeyinde çalışıyorlar. Moleküler biyoloji çok ilerledi. Ben buna hayıflanıyorum. Ah keşke moleküler biyoloji daha önce gelişmiş olsaydı da anjiyotensin-peptidlerin bilmediğim özelliklerini o zamanlar keşfedebilseydim. Bugün hayıflanacağım öyle çok şey var ki... Zaten hayıflanmayan bilim adamı, bilim adamı olamaz. Bunun yanında bugün bilgi iletiminin de artmasıyla ve uluslararası yayın sayımızın çoğalmasıyla birlikte Türkiye'de farmakolojinin iyiyeye gidişinden söz edebiliriz. Moleküler biyoloji ve genetik dallarında uzmanlaşmaya başlamış bilim

adamlarımız vardır. Biz, bu genç beyinleri ülkemizde tutabilirsek ve onlara olanak verebilirsek bunlar çok büyük işler yapabilirler. Yalnız endişem şu: bunları kayırabiliriz de... Genç nesilde çok büyük bir potansiyel var. Şu anda YÖK'te, Türkiye'nin eski ve yeni üniversitelerdeki doktora dökümleri benim elimde. Bunlar arasında ne cevherler var, ama biz bilmiyoruz. Böyle insanlar var, bunlar ortaya çıkarılmalı ve desteklenmeli."

Kâzım Türker, 1995 yılı Temmuz ayına kadar Ankara Üniversitesi Farmakoloji Anabilim Dalı başkanlığını sürdürmüştür. Bu tarihte yaş haddinden emekli olan Türker, halen Yüksek Öğretim Kurulu Başkan Danışmanı ve Milli Komiteler Üst Kurul Başkanı'dır. Dünya çapında bir bilim adamı olmasının yanında, Atatürk ilkelerine bağlılığı ve aydın görüşüyle, Türkiye biliminin sahip olması gereken cumhuriyet çocuklarındandır.

Bu yazının hazırlanmasındaki katkılardan dolayı, Rüşti Kâzım Türker, Alazeddin Akçaya, Mustafa Uhan ve Sevim Ervan'a teşekkür ederiz.

Gökhan Tok

Kâzım Türker 1976 yılında European Journal of Pharmacology adlı derginin 'Editorial Board' üyeliğine seçilir. Üç yıl süren üyeliği, sonrasında 1982'ye kadar uzatılır. Türker, bu tarihten sonra derginin sürekli 'Konsültan'ı olacaktır.

Bu yüzden yeni Hyundai monitörlerimizi biraz büyük tuttuk.

Hyundai'nin 17 ve 21 inç'lik yeni monitör serisi dünyaya daha büyük pencereden bakmak isteyenler için tasarlandı. Flat-Square ekranlarda görüntüler öyle net ki "bilgisayar dünyasına dalmak" deyimini ilk kez bir mecaz olmaktan çıkıyor. Plug'n Play özelliği sayesinde monitör

uyumu sorunları sıfırlanmış durumda. Ayrıca Hyundai'lerin hepsi EMPA güvencesinde ve üç yıl garantili. Bilgisayar özellikle endüstriyel tasarım, multi-medya, grafik dizayn gibi konularda kullananlar için gidecek başka adres yok.

bakış açınız dünyanın boyutlarını belirler

USA

HYUNDAI

Aslında Hyundai Monitörleri mükemmel bir film gibi:
Onu anlatabilmek olanaksız; mutlaka görmek gerek !..
Hyundai'nin *büyük pencerelerini* görün. Bakış açınızın
dünyayı kavrayacak kadar genişlediğini fark edeceksiniz.

yeni dünya,
büyük pencere:

EMPA

"Her parça kalite"